

Innleg på Fritt Nordens konferanse under Nordisk Råds sesjon i Oslo 31.10.2007

KOLBRÚN HALLDÓRSDÓTTIR:

Folkesuverænitet, internasjonalt samarbejde og globaliseringen.

Er Nordisk Råd et forbillede?

Vil folkesuverænitetsprincippet kunne overleve det øgede pres for overnational styring?

Angående spørsmålet hvorvidt nationers suverænitet er truet på grund af pres for overnational styring så må vi have i tankerne at presset kommer fra forskellige retninger og har grundlag i forskellige behov og interesser som tit går direkte imod de nationale interesser. Kraven om globaliseringens frie fremtogt lyder højest blandt dem som har de største finansielle interesser på spil. Store byggefirmaer og kontraktører samt internationale vikarbureauer er eksempler på aktører som vedholder dette pres. Finansinstitutter og andre stærke investorer har brugt sin indflydelse og prøvet at overbevise regeringerne om at deres interesser er så vigtige at de falder sammen med de nationale interesser. Her tænker jeg på bestemte aktører i Island som presser på at vi dropper kronen og tager unilateralt op Euroen som valuta, det vil sige uden at træde ind i EU.

Det vigtige er at storkapitalets interesser ikke nødvendigvis hører sammen med det som tjener folket bedst. Selvfølgelig kan vi nævne eksempler på forskellige interesser som er uforenelige: Oliestaternes interesser via dem som arbejder seriøst for at modvirke de globale klimaændringer.

I demokratiske stater er det de folkevalgte regeringers rolle at vurdere forskellige interesser og deres påvirkning på suverænitetsretten, hvorvidt de strider imod princippet og hvorvidt man opretholder princippet eller går ind for ændring eller svækkelse af dette. I de tilfælde er det altså betydningsfuldt at myndighederne er selvstændige, og lader ikke storkapitalets interesser overskygge folkets interesser.

Politikkernes magt skal bruges med forsigtighed. Her i Norden er politikerne ikke frie for storkapitalets og finansinstitutternes forsøg for at påvirke beslutninger og

den politiske proces. Det sker ikke kun i Afrika eller Sydamerika. Et klart eksempel derpå er de internationale aluminium koncernerne som har prøvet at nå fodfæste i Island.

Myndighedernes informationspligt er vigtig når det kommer til beslutninger som angår nationernes suverænitet. Regeringerne behøver, sammen med medierne, at oplyse offentligheden om forskellige synspunkter og interesser som ligger som grundlag for politiske beslutninger. Her er vi kommet til demokratiets vigtige del som angår at sikre folkets deltagelse i beslutninger. Det kan vi kun sikre ved at sikre adgang til information. I den forbindelse vil jeg nævne Århus konventionen fra 1998 som omfatter adgang til information, retfærdig proces og deltagelse i beslutninger om miljøer. På en eller anden måde har de demokratiske regeringer som her i Norden fundet det besværligt at vedtage og gyldiggøre denne forholdsvis enkle konvention. I Island har vi de venstre-grønne arbejdet for det i 8 år at få konventionen vedtaget men uden resultat. Som sagen står nu har regeringen kun vedtaget en ud af konventionens tre søjler, den som omfatter informationspligt. Den islandske regering står imod de dele af konventionen som muliggør for folket at deltage i beslutninger om miljøet. Det er ikke en usandsynlig forklaring at det skyldes de islandske myndigheder har fægtet en hård kamp med denne samme offentlighed om miljø principper og de store aluminium koncerner. Det er netop de konflikterende interesser som skiftende regeringer har haft problemer ved at forene i næsten et årti.

Verdens regeringer står foran kolossale opgaver når det gælder miljøet og det er ikke klart hvorvidt og hvordan de målsætninger de mest progressive regeringer har sat sig vil opnås. Her taler jeg om målsætningen om at mindske CO2 udslip i atmosfæren. Det kan siges at på dette felt er Norden et forbillede i verden og Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er et slags eksperiment fra vor side til at finde vejen mod vores høje målsætninger.

Folkesuverænitetsprincipets plads i uforskellige aftaler som Helsingforsaftalen, forslag til EU-grundlov og FN-pakten

I Island siger vi: Betur sjá augu en auga – øjne ser bedre end et øje. Det indebærer den gamle sandhed at jo flere der prøver samarbejde om at løse en problemstilling, jo større sandsynlighed er der for at løsningen findes. Vi i Nordisk Råd arbejder efter dette princip og det samme princip danner faktisk grundlaget for samarbejdet inden for FN.

Det er min mening at denne model har de egenskaber som behøves for at takle fælles problemer, i det første tilfælde blandt en gruppe lande i på geografisk begrænset som i Norden og i det andet tilfælde alle verdens lande. Modellen er

langt i fra at være fejlfri. Alligevel er de det bedste vi har men vi må dog have det i tankerne at de ikke kan helt sammenlignes.

FN har på mange måder mægtet at høje sig over debatten om suverænitetsretten, det hvorvidt fælles beslutninger har indflydelse på interne anliggender eller ej. Som eksempler vil jeg nævne miljøsagerne, Rio-deklarationen, klimatraktaten og konventionen om biologisk mangfoldighed. Det hører også til at nævne kvinders og barns rettigheder. Der har man opnået internationale konventioner og standarder uden store kampe om suverænitetsretten. Til sidst vil jeg nævne Millenium målsætningerne om udvikling, som blev vedtaget med stor konsensus. Det samme kan man derimod ikke sige om sikkerheds- og forsvarspolitik. Der har man løbende konflikter om suverænitet og indgreb i interne anliggender. (Jeg vil ikke her gå ind i at diskutere NATO som jeg ser som ansvarlig for dette sammen med FNs sikkerhedsråd som jeg i øvrigt ser som en "tankefejl" i FNs arbejde).

Midt imellem disse to modeller – Nordisk Rad og FN har vi så EU. Samarbejde af den størrelse er blevet besværligere end inden for Nordisk Råd men alligevel ikke så stor som FN. Det er sikkert en af grundene til at EU modellen ikke er præget af samme konsensus og er mindre modent af de tre samarbejdsformer.

For en parlamentariker fra Island, en nation som står udenfor EU, og desuden repræsenterer et parti som ikke går ind for medlemskab af Unionen, så ser det ud til at Unionen blander sig for meget i indenrigspolitiske sager hos nationstater og ikke er kommet på det niveau at kunne betragtes som en ekstension af FN.

For mig at se, er der dog behov for forskellig former af samarbejde mellem nationstater inden for institutioner af forskellig størrelser. Jeg synes der er et reelt behov for samarbejde mellem europæiske stater. På den anden side synes jeg at EU ikke har kunnet begrænse sig på en række områder. Det har haft en tendens til, at ville omfavne for meget og der er eksempel på at den har gået ind på felt der enlig tilhører folkevalgte regeringer og derved været en trussel mod deres suverænitet. På lignende måde som FN, så har EU haft problemer med sikkerheds- og forsvarsspørgsmål. Det fortæller os, at her har vi med at gøre et anliggende som vi bør nærme os ud fra andre principper og bruge andre metoder end vi hidtil har gjort, det vil sige inden for de samarbejdsenheder vi har etableret. Det er stadig så, at vi bor i en verden hvor krig dominerer og i øjeblikket ser der ikke ud til at vi vil i den nærmeste fremtid kunne sige at det tegner til fred.

Årsagene til, at EU har et eksistentielt problem er selvfølgelig udviklede men blandt andet kan nævnes Unionens oprindelse. Hvilke interesser var det som

forenede de lande som oprindeligt var med til at etablere Unionen? Er de interesser af den type at de kan overføres til alle andre lande i Europa? Det tvivler jeg på. Jeg ville tværtimod tro, at det ville være i de forskelligartede nationstaters interesse at EU ville både definere sig og organisere sig på nyt, først og fremmest som en ekstension af FN. Der er brug for mere slagkraft ved at indføre den ideologi som det er lykkedes at skabe indenfor FN. Jeg vil dog understrege, som jeg var inde på før, at selv om FN endnu ikke har magtet sikkerheds- og forsvarsspørgsmålene, så er jeg af den opfattelse at deres succes på andre områder er så vigtig at de forskellige internationale samarbejdsenheder har et ansvar for at fortsætte med at tale for ideologien og værksætte den inden for sit område.

Hvem skal bestemme inden ressourcepolitik, handelspolitik, arbejdslivspolitik, socialpolitik, skatter og afgifter?

Folkevalgte regeringer må finde måder at arbejde demokratisk og rådføre sig med folket når de tager vigtige beslutninger i store sager. Det er ikke altid let og kan tage både tid og tage på kræfterne. Men det findes intet argument som retfærdiggør at gå på kompromis med dette grundlæggende princip. Hvis det kun kan gøres ved en valgproces, så må man gøre det. Hvis det kræver folkeafstemning i bestemte sager, så må man gå den vej.

Regeringer må være sig bevidste, at demokrati ikke er en fast størrelse men udvikles hele tiden - selv om kernen altid er den samme. Nemlig den, at de som styrer landet har sit mandat fra nationen. Den går også ud på at kunne lave kompromis mellem modstridige interesser.

Hvis jeg skal forklare situationen i Island, så vil jeg sige at regeringen kører alt for ofte sine sager frem uden at tage det mindste hensyn til minoriteten. Det er selvfølgelig nemmere for ministrene og embedsfolkene at inordne det så men det viser ikke en særlig demokratisk ånd.

Vi er forpligtet til, at være opmærksomme på at udvikle demokratiet. Det må vi stå sammen om, folket, domstolene, parlamentene og den udøvende magt. Der er i det sidste år sket fremskridt på dette område, ikke mindst her i Norden, og i den forstand kan vi sikkert være et forbillede for resten af verden.

Angående beslutningsprocesser inden for forskellige dele af samfundet

(ressourcepolitik, handelspolitik, arbejdslivspolitik, socialpolitik, skatter og afgifter) så gælder det samme. Det altafgørende er, at sager behandles af offentlige instanser, de præsenteres for folket og interessegrupper og at det er underliggende i beslutningerne at man har anstrengt sig for at gå på kompromis mellem divergerende synspunkter og interesser.

Når jeg ser denne liste over så synes jeg at det anliggende som virker sværest er ressourcepolitikken, måske på grund af hvor dominerende det er i islandsk politik i disse tider. Her er der tale om en bestemt dobbeltmoral hos de islandske myndigheder. De råber højt om vores viden og kunnen om geotermiske ressourcer, som har gjort det muligt for os at udnytte dem, hvilket også er velbegrunderet. Men om vi skulle bygge geotermiske kraftværk for alle de internationale aluminium koncerner som er interesseret i at flytte deres virke til Island, så ville vi ofre naturområder som er meget værdifulde ud fra miljøværns hensyn, nogen endda helt enestående på jorden. Derfor har vi et ansvar over for resten af verden at sikre at de bliver fredet.

Et andet eksempel på problematikken i ressourcepolitikken er det efterfølgende: Samtidig med, at islandske myndigheder forsvarer den naturressource som fiskebestandene er, ved ikke at tillade udenlandske investeringer som giver dem de facto ejendoms-lignende ret over fiskebestande, så giver myndighederne støtte til islandske investorer som nu for tiden gerne vil købe sig ind i geotermiske ressourcer i både Filippinerne og Indonesien..

Derfor er min konklusion den, at islandske myndigheder bør spørge sig selv hver eneste morgen om hvor troværdige de er og om deres politik holder vand i forhold til demokratiets og retfærdighedens grundprincipper. Det er ikke alt afgørende om vi er Nordiske el ej, men unægtelig hjælper det på det at de nordiske nationer har kommet ganske langt i at praktisere demokratiske metoder.